

Egy középkori birtokadományozás története

Hogyan lett Nagyiván Bornemissza Gergely és Borsölő Tamás tulajdona?

Tisztelt Nagyiváni Polgárok!

Baji Béla vagyok, szobatudós, katonai hagyományőrző. Tiszafüredet érintő 19. századi kutatásaim során teljesen váratlanul bukkantam rá egy egyedülálló leletre Kripcsí-Szabó József székesfehérvári magángyűjteményében. Egy olyan birtokadományozó okiratról van szó, amely az állami levéltárak számára évszázadok óta elveszett, ám Nagyiván korai történelmével szorosan összefügg. Az **1548. november 13-án** kelt dokumentumban I. Ferdinánd király

I. Ferdinánd

Nagyiván települést – hűséges szolgálatuk elismeréseként – 50-50%-os osztatlan tulajdonként adományozza Budai Bornemissza Gergely udvarnoknak és Erdőteleki Borsölő Tamásnak.

Tudva, hogy ez a lelet mekkora helytörténeti jelentőséggel bír, felvettem a kapcsolatot Nagyiván polgármesterasszonyával, **Báři Ágnessel**. Felajánlottam, hogy a falu számára készíttetek egy hiteles másolatot, amelyet a magyar fordítással együtt, bekeretezve ajándékozok oda a közösségnek. A dokumentum átadására **2026. augusztus 11-én** került sor Tiszafüreden, a Kiss Pál Múzeum előtt.

A Polgármesteri Hivatal felkérésére az alábbiakban ismertetem az okirat hátterét.

Az adománylevél latin szövegének fordítása

Mi, Ferdinánd, Isten kegyelméből Róma, Magyarország, Csehország, stb. mindig dicsőséges királya, a spanyolok hercege, Ausztia főhercege, Burgundia hercege, Morvaország őrgrófja, pecsétünkkel hitelesítjük és közreadjuk e levelet, mindazoknak akiket illet.

Hű alattvalóink hozzánk intézett alázatos kérelmére egyrészt, másrészt pedig szem előtt tartva a hűséget és mindazon hű szolgálatokat amelyeket hű alattvalóink – Budai Bornemissza Gergely, udvarnok, valamint Erdőteleki Borsölő Tamás – a Magyar Szent Koronának, de Királyi Főnségünknek is különböző helyeken és időkben tettek, rájuk ruháztuk a tulajdonjogot a Nagyivánnak nevezett Heves megyében lévő egészében és részeiben lévő Szentimrei Gáspár, Tamás, László, János, György, valamint Mihály nemes urak kezén lévő birtokot, eltekintve attól, mi módon lett az szerezve.

Ugyanígy átadtuk odaadományoztuk és átruháztuk a fentebb említett Bornemissza Gergelynek, Borsölő Tamásnak és minden utódjuknak minden szántó, minden bevetett vagy bevetetlen terület, mező, legelő, kaszáló, szénáskert, erdő, liget, hegy, völgy, szőlő és szőlőskert, víz, folyó, halastó és vízimalom tulajdon - és bármínemű használati jogát, a régi és megmásított határokon belül.

Ezt az adományt most megerősítjük, mint örökös és visszavonhatatlan birtokjogot

mások jogainak sérelme nélkül. E jogok bizonyítására mindezt, királyi adományleveleink alakjában megírattuk. Kelt pozsonyi várunkban, az Úr 1548-iki esztendeje, november havának 13-ik napján, Róma felett való uralkodásunk tizennyolcadik, egyéb országlásunk 22-ik esztendejében.

Oláh Miklós, egri püspök

Egy hős felemelkedése és Nagyiván sorsa

Bornemissza Gergely nevét az *Egri csillagokból* mindannyian ismerjük. Felemelkedése a 16. századi Magyarország klasszikus karrierútja: egy pécsi kovácsfiú, aki tehetsége, írástudása (Gergely deák) és katonai zsenialitása révén áttörte a társadalmi korlátokat. Nem a nyers erejével, hanem az eszével tűnt ki: újszerű módon használta a puskaort, és taktikai robbanóeszközöket tervezett.

A Bornemissza család címere

Hogy miért éppen ő és Borsölő Tamás kapták a falut? Mert ők tudták megvédeni a területet: Bornemissza a hadmérnöki zsenialitása, a helybéli, erdőteleki származású Borsölő Tamás pedig a kiváló helyismerete révén. Amíg a falu a közvetlen irányításuk alá tartozott, az adományozás évében 1548-ban virágzó, 44 családból álló gazdag település volt. A dézsmajegyzék szerint árpát, búzát termeltek itt és méhészettel foglalkoztak.

Alig öt évvel a nagyiváni birtoklevél után, **1553. március 13-án** a király Bornemisszát Eger várának főkapitányává nevezte ki. Kapitányi pályája azonban tragikusan rövid volt: 1554-ben a törökök csapdába csalták. Előbb Buda várában raboskodott, majd onnan az isztambuli Héttoronyba vitték, ahol a kínzások ellenére sem adta ki Eger védelmi rendszerének titkait. Mivel katonai kockázatot jelentett a szabadon engedése, **1555 őszén** Isztambulban kivégezték. Sorsszerű, hogy a falu sem kerülhette el a sorsát: Szolnok eleste után török hódoltsági terület lett, az 1594-es pusztítás során teljesen elnéptelenedett, és csak **1754-ben** népesítette be újra az egri káptalan.

Miért igazi levéltári ritkaság ez az okmány?

A dokumentum különlegessége, hogy nem szerepel a hivatalos Királyi Könyvekben (*Libri Regii*). Mivel az irat egy szóáthúzásokkal teli fogalmazvány (konceptus) papírfelzetes pecséttel, a kancellária a háborús zűrzavarban nem vezette be a nagykönyvekbe. Ezért ez egy **egyedülálló történelmi unikum!**

Az eredeti okmány Kripcsi-Szabó József székesfehérvári magángyűjteményét gazdagítja.

József katonai hagyományőrző, a Fehérvári Huszárok Hagyományőrző Egyesületének fegyvernöke, aki egyedülálló lakásmúzeumot tart fenn (Székesfehérvár, Bástya u. 1., Tel: +36-30-957-79-08), amely előzetes bejelentkezéssel ingyenesen látogatható. Ezúton is hálásan köszönjük neki, hogy megőrizte múltunk ezen darabját!

Kripcsi-Szabó József

Baji Béla
szobatudós, katonai hagyományőrző